

Jelenetek egy kiállításról

A fehér arcú táncosnő légies mozdulatokkal körbepiruettezte a termet. Hosszú fátyla áttetsző szitakötő-szárnyként lebegett utána. Lisztbe mártott talpaival fekvő nyolcasokat rajzolt a padlózatra, a kacskaringósan felsorakoztatott üvegkockák közé. Az üvegtettek felületén a falra helyezett művészfotók valamelyike látszott, minden oldalról kicsit másképp, felülnézetből pedig a kép térhatású végtelen öntükröződése tárult a néző elé. Csendre lejtett mutatványa végén a filigrán angyalutánczat mély varázskalapjából egy hófehér galambot engedett szabadjára. Szárnyaival kétségbeesetten verdesve, a madár néhány-szor körberöpülte a kiállítótermet, majd a számára kitárt ablakon kirepült a zajos utcára.

A teremből kilibegő táncosnő eltűntével egy idős úr lépett a közönség elé. Bársonynadrágot, sűrű magasságú pulóvert és kopottas zakót viselt. Kissé előrebukva megállt, és egy pillantást vetett az ablakra. Ráncos homloka alatt felcsillantak mélyen ülő szemei.

– Csodálatos... Minden élőlény, még a legprimitívebb élőforma is, nap mint nap meg erősíti bennem azt a meggyőződést, hogy a lét legfőbb hajtóereje a szabadságvágy. Életünk nem más, mint egy permanens szabadságharc: jogainkért, kultúránkért, életformánkért, hitünkért, művészi szabadságunkért – motyogta, közben remegő kézzel feltette szemüvegét és széthajtotta négyrét hajtogatott alkalmi írását.

– A többnyire élénk, meleg színekben tobzódó, a fotóművészethez mérten szürreális elemekben gazdag fényképekről első pillantásra lerí szerzőjük kísérletezési vágya, a realitás újraértelmezésének igénye, aminek megvalósítása érdekében az alkotó bőkezűen él a számítógép nyújtotta lehetőségekkel, fontos azonban kihangsúlyozni, hogy a kommersz fényképészettel ellentétben, adott esetben szó sincs a valóság megszépítéséről, itt kizárólag esztétikai értelemben vett szépről beszélhetünk.

Egy pillanatra elhallgatott, és megköszöri a torkát.

– Fotóművésznket a létértelmezés szándékából fakadó művészi alkotás készítésének és céljának közös síkba helyezése hozza gépével pillanatnyi szimbiózisba. A gombnyomással rögzített halál nála nem pusztá dokumentálási kényszer, hanem reflexió az életre. Térhatású installációi által még tovább lép: tükörcselek segítségével műalkotásai ontológiai sajátosságát tanulmányozza, a különböző szemszögekben látott kép kísérlet a filozófiai-ideológiai kinyilatkoztatásra a világról és a művészetről. A művek témáiban és azok láttatási módjában egyaránt korunk zavaros jelene, szociális válsága, tragikus pillanata elevenedik meg...

A férfi megköszönte a tapsot, és mielőtt még visszavonult volna a közönség soraiba, felkérte ifjú barátját, hogy olvassa föl a kiállított képek alapján íródott lírai félpercezeit. Az összeborzolt hajú fiatalember kiállt a jelenlevők elé, és mappájába mélyedve felmondta a leírt szöveget. Az állat hosszában kettéválasztó mélyedés a kiejtett szavak lüktetésére mozgott.

– Csikorgó buldózerek lánctalpai alatt megrepedezett aszfaltburok és urbanisztikus falloszként magasodó felhőkarcoló tetejéről alászálló test érintkezése egymással – az úttestre ragadt arcnak az áhított felismerésről árulkodó indiszkrét bája...

– A nagyszülők után maradt köszörűkövel élesztett kés élének találkozása az inkubátorban világra jött és hét héten át génmódosított terményekből készült tápszerrel etetett fajcsirke nyakával – szertefröccsenő vércseppek a habfehér tollakon...

– A hatalmas hőtől töredező és olvadó csontok sercegésének erősödése a magasba szökkelő lángok szabadstílusú táncmutatványai közt rángatózó test torkából áradó sikoly elnémulásával – összecsukló fekete sziluett a vörös és sárga expresszionista ölekezésében...

– Alacsonyan repülő vadászgépből az őserdő mélyébe hajított bomba repeszének szemérmertlen behatolása a felkavart iszaptól barnás színű folyóvizet fogyasztó antilop szemébe – a vízparton térdepelő állat bepillantása a végtelenbe...

– Az egy életen át pálmafákkal szegélyezett, apró kavicsokkal borított és napbarnított lányok nevetésétől zajos tengerparti strandról álmodozó, nyakig lavina alá temetett férfi belépése hön imádott ábrándjába – megfagyott mosoly a vakító fehérségben...

Az utolsó szó még visszhangzott a teremben, amikor a fiatal író összecsuksa irattartóját, és meg sem várva a közönség tetszékinyilvánítását, pártfogójához sietett, aki gyengéden megveregette a vállát. A fiú helyét pillanatokon belül egy öltönyös férfi foglalta el. Őszülő halántéka alatt baloldalt egy gesztenyenagyságú, sötétbarna anyajegy éktelenkedett, ami miatt folyamatosan igyekezett úgy állni, hogy a közönség és a kamera inkább jobb arcélét lássa.

– Képtárunk és saját nevemben is nagyon szépen köszönöm ifjú irodalmárunknak ezeket a meghatározó szavakat, büszkék vagyunk tehetségére, köszönjük továbbá a kedves tanár úr értő gondolatait, azt, hogy nem felejtett el bennünket, és temérdek teendője ellenére elvállalta felkérésünket, valamint köszönet a városi balettiskola növendékének, hogy gyönyörű táncprodukciójával ünnepélyesebbé varázsolta ezt a kiállítás-megnyitót! Hála mindnyájuknak! És mielőtt még erre a képzelte pódiumra szólítanám mai esténk legfontosabb szereplőjét, kérem a polgármester-helyettes asszonyt, hogy az önkormányzat, a kiállítás fővédnökének nevében mondjon néhány szót az egybegyűltekhez.

Hangos túsarokkopogás kísérletében egy negyven körüli hölgy tipegett a képtárigazgató mellé. Bokáig érő ruhája kivételes eleganciát kölcsönzött neki, megsárgult fényképek polgári miliójét idézte föl. Mosolyogva fordult a nézők felé, olyan benyomást keltett, mint akit nem zavar az üvegkockák között szaladgáló kislánya viselkedése.

– Tisztelt közönség! Barátaim! Mi mindig is azt hangoztattuk, hogy a kultúrát a szívügyünknek tekintjük. Meggyőződésünk, hogy a művészetek pártfogása befektetés. Befektetés a szépbe, a jóba, a jövőbe. Azt, hogy nem csupán választási fogásról volt szó, bizonyítja ez a gyönyörű kiállítás, amelyet a gazdasági nehézségek ellenére is sikerült megvalósítanunk. Valamennyiüknek kellemes időtöltést kívánok itt, a galériában, és végezetül szeretném még egyszer nyomatékosítani, hogy lehetőségeinkhez mérten ezentúl is igyekezni fogunk pénzt biztosítani ilyen és ehhez hasonló rendezvényekre.

Titokban a futkározó gyermekével igyekezve szemkontaktust teremteni, az asszony szívélyesen fogadta a tapsot. Imára összekulcsolt ujjait többször is a közönség felé emelte.

– Művészeink nevében is köszönöm a biztatást és a támogatást... – mondta az igazgató. – És most, engedjék meg, hogy szólítsam azt a személyt, aki nélkül nem jöhetett volna létre ez a kiállítás. Lencse, mert mi, barátok már csak így szólítunk, tiéd a pódium!

Neve hallatán a szakállas férfi ösztönösen hátrafésülte hullámos haját, és a nézők elé lépett. Vastag szemöldökének és csontos arcerendezésének köszönhetően komor, enyhén arabos ábrázata volt. Piros nyakkendője üde színfoltként hatott fekete öltözékén, mint tangótáncosnő ruháján a rózsza.

– Egyáltalán nem túlzok, ha azt mondom, hogy beutaztad a világot. Az itt kiállított képek ennek a hosszú utazásnak valamiféle lenyomatát képezik. Hogyan tekintesz most ezekre a műveidre? Emlékeket ébresztenek benned? Esetleg vannak külön történeteik...?

– Először is... hálás vagyok azért, hogy itt lehetek, és... Azt gondolom, hogy az a kép..., legyen az festmény, fotó, kollázs, bármi..., amelynek nincs külön története, amelyről a szemlélődőnek nem jut eszébe egy történet, egyéni vagy a tudatalatiból előhívott kollektív emlék, igazából nem is kép, csak a kép látszata, árny Platón barlangjában... Hogyan tekintek most rájuk? Kicsit félve – magamért, és kicsit féltve – értük, nehogy elveszzenek, és nehogy elveszenek ebben a mindannyiunk számára újszerű környezetben, de... mindenekelőtt nagy-nagy kíváncsisággal...

– Biztos vagyok abban, hogy már kedves közönségünk is kíváncsian várja a képek megtekintését, ezért ezennel megnyitom a kiállítást!

A kisebb csoportokba verődött vendégek körében három fekete-fehér egyenruhás pincérnő némi inni- és harapnivalót szolgált föl. Az elsőnek a tálcaján apró pogácsák és minipizzák csúcsosodtak halomban, a másikkén pálinkával és konyakkal töltött stampedlik sorakoztak, a harmadikéről pedig üdítőt és ásványvizet lehetett kapni.

– Na végre! Megijedtem már, hogy a rendkívül magas szervezési költségek felemésztetnék az eszem-iszomot – mondta egy ódivatú öltönyt viselő férfi az előtte termett pincérnőnek. Gyorsan felhörpintette a pálinkát, és mielőtt még a tálca eltűnt volna előle, egy újabb stampedli italt emelt le róla, rongyos tornacipőjével megvakarva lába szárát.

– Kár lett volna érte – jegyezte meg beszélgetőtársa, egy elnyűtt öltözékű, derűs tekintetű bácsi. – Nem azt mondták, hogy mindig történnie kell valaminek?!

A két alak összenézett, és jóízűen felröhögtek. Szuvasodó fogaik közül pogácsamorzsák hulltak ki.

Állandó körforgásában az italostálca csakhamar másik két férfi elé került, akik egyetlen pillanatra sem szakítva meg eszmeceسرjüket, leemeltek egy-egy pohárkát a tálcáról.

– Nem tudom... Jónak jól néznek ki, az nem vitás, de... fogalmam sincs, hogy mi ez. Annyi biztos, hogy már nem fényképészet.

– Teljesen igazad van... Tökéletesen megkomponált képek ezek, de... valami mégiscsak hiányzik belőlük. Annyira műiek, nincs lelkük... Ha ilyet kell csinálni ahhoz, hogy az embernek egyéni kiállítása legyen, akkor köszönöm szépen, én ebből nem kérek...

Két idősedő házaspár, üdítőjüket kortyolgatva, előzékenyen leemelték egy-egy pogácsát a tálcáról, köszönetet mondtak és folytatták megkezdett beszélgetésüket.

– A vak lány igazából az öregúr gyereke – mondta az egyik hölgy.

– Igen...? – csodálkozott a másik.

– Úgy bizony. Olvastam az újságban. És őt illeti majd meg az egész örökség, nem pedig azt a szarkeverő riherongyot!

– Nahát... Most majd jobban odafigyelek... Nézzétek, milyen aranyos! – mutatott az éppen mellettük elrohanó csöppségre.

– Marietta, illedelmesen viselkedjél! Gyere ide szépen anyuhoz!

– Polgármester asszony, nagyon bájos a kislánya abban a helyes harangruhácskában. Valódi cukorfalat – jegyezte meg az első hölgy.

– Nagyon kedvesek! – hálálkodott mosolyogva a polgármester-helyettes asszony, és megsimogatta lányát. – Csak néha szeret csintalankodni...

– Mi a művész úr rokonai vagyunk – mondta a második hölgy.

– Igen?! Valóban nagyon szépek a képek!

– Köszönjük! – mondták az asszonyok egyszerre.

Férjeik hümmögve megpödörtek bajszukat, és bólogatva néztek a kislányával kézen fogva távolodó asszony után.

A borostás operatőr éppen a tévékamerát állította be, amikor egy bőrdzseki fiatalember hátba veregette.

– Szevasz, kolléga!

– Már mennél? – nézett föl a tévés.

– Igen... Untig elég anyagom van, mindössze csak egy bővebb képaláírást kértek, de annak már a holnapiban benne kell lennie, különben a nagysága – bökött a politikusnő felé – kiveri a hisztit...

– Nem mondd?! – kuncogott az operatőr. – Nekünk meg félórás riportot kell leadnunk...

– Hát akkor... Isten áldjon benneteket!

– Téged is...

– Készen vagy már?!

A szőke riporternő, szűk farmernadrágjába dugott kézzel, idegesen járkált le-fel.

– Egy pillanat... Így ni... Kezdhetjük.

A szőkeség nagy lélegzetet vett, megragadta a mikrofont és mosolyogva az addig csendben várakozó idősebb asszony elé állt.

– Szinte mindent tudunk a művész úr itthoni, majd későbbi, külföldi pályafutásáról, szakmai életútjáról, de mindaddig nagyon keveset hallhattunk az indulásáról és a gyerekkoráról. Anyaként mikor fedezte fel fia művészi hajlamait? Egyáltalán milyen gyerek volt? És... mindennek tükrében milyennek látja ezt a mostani kiállítást?

– Az én fiam már egészen kicsi korában különleges teremtés volt. Valódi csodabogár. A képek voltak a mindene. Órákig tudott különféle könyveket lapozgatni, és nézni a ben-

nük lévő rajzokat. Ha vendégségbe mentünk, teljesen függetlenül attól, hogy volt korban hozzá illő gyerek vagy sem, mindig kért egy lapot és egy ceruzát, és amíg haza nem indultunk, ült egy helyben és rajzolt. Bevallom, néha szégyelltem is, hogy ennyire magába zárkózott... Mit tudja az ember, mi baja, azért nem egészen normális, hogy egy gyerek fél napig egy helyben üljön. Orvoshoz is csak úgy tudtam elcsalni, ha megígértem neki, hogy veszek neki egy-két képregényt... Aztán meg olyan hirtelen felnőtté vált, elkezdett csavarogni, sose tudom, éppen hol van, aggódom is érte eleget... Ez a mai kiállítás pedig egy magasztos esemény a számomra, csak... – hirtelen elcsuklott a hangja – csak azt sajnálom, hogy szegény édesapja nem érte meg...

Az ünnepelt éppen az illemhely előterében mosta a kezét, amikor a női részről kilépett egy bogárfekete hajú fiatal hölgy. Combközépig érő, szűk, piros ruhája kellőképpen kifejezésre juttatta karcsú derekát és szemrevaló idomait. Bársonyos bőre, finom vonalú orra, igéző szeme különlegessé varázsolták mosolygós arcát. A szomszédos mosdókagyló feletti tükör polcára helyezte fekete plüsstáskáját, és megeresztette a csapot. A férfi lopva egy pillantást vetett a hosszú lábakra, és a folyékony szappanból újabb adagot nyomott a kezére.

– Gratulálok a kiállításához, igazán remek fotográfiák!

– Örülök, ha tetszenek...

– Szerintem a legnagyobb erősségük, hogy ön nem elégszik meg a valóság egyszerű ábrázolásával, hanem a színek eltorzításával egy alternatív realitást teremtett magának... Ez az expresszivitás teljesen álomszerűvé varázsolja a képeket, és... és egyik-másik fotó már valóságos képzőművészeti alkotásként hat...

– Érdekes meglátások – jegyezte meg kezét törölgetve a férfi. – Művészetkritikus?

– Dehogy... – mondta a hölgy, és halkán felkacagott. – Én inkább... tudja... én is próbálkozom saját képekkel, csak nincs olyan jó szemem, mint önnek... Vagy még nem tudom kellőképpen használni...

– Nem a szemem múlik.

– Azt mondja? – Elzárta a csapot, és letépett egy nagyobb darab papírtörlet a gurigáról. – Ha esetleg érdekli... megtekintheti őket... – mondta, kezéről felitavva a vízcseppeket. Táskájába nyúlt és egy névjegykártyát húzott elő. – Itt van a saját honlapom címe is, ott talál néznivalót bőven – nyújtotta át a férfinak a kartonlapocskát, majd ügyes mozdulattal pótolta ajkain a rúzszt.

A férfi zsebre tette a névjegykártyát, és szeme sarkából az egymáshoz dörgölöző húsos ajkak tükörképére tekintett.

Nagyon sajnálta, hogy nincs kéznél a fényképezőgépe.

■ **Sándor Zoltán** (Nagybecskerek, 1973): az Újvidéki Egyetem Jogi Karán folytatta tanulmányait. A *Magyar Szó* napilap munkatársa és a *Sikoly* irodalmi folyóirat főszerkesztője. Eddigi munkásságát Herceg János Irodalmi Díjjal jutalmazták. Szabadkán él.